

Avrupa'da Sokakta Yaşayan Hayvanlar

Bilgi Notu – 28.05.2024

Türkiye'de sokakta yaşayan hayvanlara ilişkin tek kanuni düzenleme olan **5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nda yapılması tartışılan değişikliğe** ilişkin toplumun bildirilmesi amacıyla bu bilgi notu hazırlanmıştır.

Özellikle sokakta yaşayan köpeklerin “uyutulma” adı altında öldürülmesini de içerdiği iddia edilen değişiklik taslağının desteklenmesi amacıyla ortaya atılan söylemlerden öne çıkanlar **“Avrupa'da sokak köpeği olmadığı”** ve **“sahiplendirilmeyen köpeklerin uyutulmasının tek çözüm olduğudur.”** Yaptığımız araştırmayla bu söylemlerin doğru olup olmadığını inceledik.

Vardığımız sonuç, bu söylemlerden ilkinin gerçeği **kısmen yansıttığı**, ikincisinin ise **doğru olmadığı** yönündedir. Avrupa ülkelerinden bazılarında sokak köpeği olmadığı doğru olmakla birlikte **bazılarında sokakta yaşayan köpek bulunmaktadır.** Sokakta yaşayan köpeğin olmadığı ülkelerde ise bu sonuca sahiplendirilmeyen hayvanları öldürmekle ulaşan ülkeler olduğu gibi, **daha kapsamlı bir yöntemle köpekleri öldürmeden ulaşan ülkeler de bulunmaktadır.**

Avrupa Birliği ülkelerinden Doğu-Batı ile eski-yeni üye çeşitliliğini içerecek şekilde seçilen ülke örneklerindeki durum aşağıdaki gibidir.

Yunanistan

Yunanistan'da 2021'de yürürlüğe giren kanunla nüfusu 3000 kişiyi geçen belediyeler, standartlara uygun bakım evi yapmak zorundadır. Sokakta yaşayan hayvanlar bakım evine alındıktan sonra kayıt altına alınır, aşılanır, kısırlaştırılır ve gerekli tedavilerin yapılmasından sonra 3 ay hayvan bakım evinde tutulur. **3 ayda sahiplendirilemeyen hayvanlar alındıkları yere geri bırakılır.** Bunun aksine işlem yapan belediyelerin hukuki sorumluluğu vardır ve hesap verme yükümlülüğü altındadırlar. Bu kanun hayvan üreticisine, 9 yaşına basan evcil hayvanların üretimde kullanılmasının yasaklanması ve evcil hayvanların tüm hayatları boyunca en fazla 6 kere üretimde kullanılabilmesi sınırları koyarken; evcil hayvan sahiplerine, sadece bir kere çiftleştirmelerine izin verilmesi gibi sınırlamalar getirerek köpek üretim ve satışı kontrol altına almıştır. Bu önlemlerle Yunanistan sokakta yaşayan hayvan popülasyonunu kontrol altına aldığı görülmektedir.

Hollanda

Hollanda'daki düzenlemelerin arka planında bizim kültürümüze benzer toplumsal ve kültürel faktörler önemli rol oynamaktadır. Örneğin Hollanda kültüründeki uzlaşma ve yapıcılık öğeleriyle birlikte toplumsal düzlemde de evcil hayvanların ailenin bir üyesi olarak görülmesi öldürme içermeyen yöntemlerle sokak köpeği sorununun çözülmesini sağlamıştır.

Hollanda'nın izlemiş olduğu yöntem, **“topla, kısırlaştır, aşıla ve aldığın yere bırak”** şeklinde anılmaktadır. Bu yöntemle birlikte Hollanda'daki **dişi sokak köpeklerinin en az %70'i kısırlaştırılmıştır.** Yine hayvan sahipleri, hayvan bakımı konusunda eğitilmiş ve evcil hayvanlar için kayıt sistemi getirilmiştir. Böylece, evcil hayvanların sokağa terk edilmesi engellenmiştir. Ek olarak güçlü hayvan refahı yasaları, hayvan sahiplerinin evcil hayvanlarını sokağa bırakmaları veya onlara zalimane davranmaları hâlinde hapis cezası ve yüklü miktarda para cezası öngörerek caydırıcılığı sağlamıştır. Bugün Hollanda'da sokakta yaşayan köpeğe rastlanmamaktadır.

Çekya

Hayvanların Zulme Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi dikkate alınarak düzenlenen Çek yasalarına göre hayvana yönelik zulüm yasaktır. Vahşi hayvan olmadıkça **bir hayvanı terk etmek de hayvana yönelik zulüm kapsamında sayılmaktadır**. Sokakta yaşayan ve terk edilmiş hayvanların nüfus kontrolünü sağlamak amacıyla sorumlu tutulan belediyeler, Veterinerlik Yasası uyarınca, veterinerlik faaliyetini gerçekleştirecek profesyonel nitelikte bir kişi tarafından kalıcı olarak yapılan **işaretleme ve mikroçipleme** gibi yalnızca hafif veya geçici ağrıya neden olan yöntemler kullandıktan sonra sahiplendirmektedir. Uygulamada ise Çek barınaklarında hiçbir sağlıklı hayvanın öldürülmediği, **tüm sokak hayvanlarının bakım altında tutulduğu** görülmektedir. Sokak hayvanlarına ötanazi uygulamasının tek yasal gerekçesi, hayatta kalmasının hayvan için kalıcı ıstırap, zayıflık, ölümcül hastalık, ciddi yaralanma, genetik veya doğuştan kusur, aşırı halsizlik veya yaşlılık halidir. Kasabalarda uzun süreli bakıma elverişli olmayan, hayvanın sahibi iletişime geçene kadar veya bir hayvan barınağına nakledilene kadar tutulduğu kabul kampları kurulmuştur. Hayvan barınaklarındaki köpekler için kısırlaştırma ise ancak talep üzerine yapılabilmektedir.

Romanya

2008’de çıkarılan “Hayvanları Koruma Kanunu” ile sokak hayvanlarının kısırlaştırılmasıyla popülasyon kontrol altına alınmaya çalışılmıştır. Ancak bu yasa, binlerce hayvanın barınaklarda uzun süre geçirmesine, buna bağlı olarak hastalık ve açlık gibi nedenlerle ölmesine yol açmıştır. 2 Eylül 2013’te dört yaşındaki bir çocuğun köpek saldırısında hayatını kaybetmesi, halkın bir kesiminin tepkisine neden olmuştur. Bunun sonucunda, Romanya'nın başkenti Bükreş’te büyük bir yürüyüş düzenlenmiştir. Devlet Başkanı Traian Basescu hükümetten bu konuda tedbirler almasını istemiştir. Hükümet, **sahipsiz sokak köpeklerinin itlafıyla ilgili** yeni bir yasa çıkaracağını duyurmuştur. 2013’te kabul edilen Sokak Hayvanlarına İlişkin Kanun’a göre, köpeklerin yakalandıktan sonra 14 gün boyunca tutulması, **sahiplendirilmedikleri takdirde ise öldürülmeleri için** özel hizmet ve barınakların kurulmasına izin verilir. Bu kanun ile barınakların bu hayvanları öldürmek için para alması, binlercesinin **para kazanmak amacıyla toplanıp öldürülmesine** neden

olmaktadır. Avrupa Birliği her sene Romanya'ya sokak köpeklerinin popülasyonunu kontrol altına almaları için bütçe göndermektedir. Buna karşın Romanya'da sokakta yaşayan köpeklerin sayısı kontrol altına alınabilmiş değildir.

İspanya

İspanya'daki hayvan refahı yasası, hayvan istismarının sonucunda bir yılı aşan hapis cezası, ölüm durumunda ise 36 aya kadar hapis cezası öngörmektedir. Mali cezalar, ihlalin ciddiyetine bağlı olarak 500 ila 200.000 Euro arasında değişmektedir. Tüm kediler için, özel üreme izni olmadıkça altı aylık olmadan önce kısırlaştırılması ve mikroçip takılması zorunlu tutulmuştur. Şehirlerdeki sokak kedilerinin kısırlaştırılması bu kanunda yer almıştır. **Günde ortalama 800 hayvan ile** Avrupa'da en yüksek hayvan terk etme oranına sahip olan İspanya'daki bu yasa, bu sayıyı azaltmayı amaçlamaktadır. Ayrıca İspanya Hükümeti, son iki yıldır belediyelere sokaklara kedi kulübeleri yerleştirmeleri için mali destek sağlamaktadır ve bu yıl Madrid'de 100'den fazla kedi kulübesi yerleştirilmiştir. Sokakta yaşayan hayvanlara ilişkin olarak yasa, **ötanazi kararının sadece veterinerin kararıyla verilebileceğini** düzenlemektedir.

Sonuç

Avrupa'daki birçok ülke, öldürmek yerine **etkin kısırlaştırma ve üretim sınırlamaları** gibi yöntemler ile sokakta yaşayan hayvan popülasyonunu kontrol altına almayı başarmıştır. Buna karşın, öldürmeyi de içerecek şekilde bir düzenleme yapan Romanya'da popülasyon halen kontrol altına alınabilmiş değildir. Bu nedenle, 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nda sokakta yaşayan köpeklerin öldürülmesini de içerecek bir değişiklik yapılmasının popülasyon sorununu çözmemesi yüksek bir ihtimaldir. Bunun yerine, Türkiye'deki **toplumsal kültür, gelenek ve vicdanın bir yansımasını** teşkil eden mevcut kanunun 6. maddesindeki düzenlemenin korunması, uygulanmasının sağlanması ve belediyelerin hesap verebilir hale getirilmesi en uygun çözüm yoludur. Yapılması halinde olumlu etkileri olacağı öngörülen değişiklikler şunlardır:

- **Belediyelere kısırlaştırma işleminin ardından belli bir süre için bakımevinde tutulacak köpekleri sahiplendirme görevinin verilmesi,**

- Köpek üretiminin yasaklanması ve

- Yasadışı köpek üretim ve satışının etkin şekilde önüne geçecek önlem ve cezaların belirlenmesi.

Sonuç olarak, **mevcut kanunun uygulanmasıyla** sokakta yaşayan hayvan popülasyonu artışının durdurulmasının ve azaltılmasının mümkün olduğu kanaatine varmış bulunmaktayız. Bunun için, **merkezi idarenin koordinasyonu ve denetimi altında** ve bütçesel yardımı ile yerel yönetimlerin görevlerini tam olarak yerine getirmesi gerekmektedir. Yukarıda önerdiğimiz değişikliklerin yapılması halinde **bu sonuca daha kısa zamanda ulaşmanın mümkün olduğu** düşüncesindeyiz.